

Лило Петров

Из Добролюб

Аскетично подредена сцена. Старо, но удобно кресло, писалище, пепелник, няколко книги, изсъхнало цвете, магнетофон/грамофон. Единственото нещо, което присъства в изобилие, са бутилки алкохол и документи.

Тома – мъж на около 60 години – е седнал в креслото.

На сцената бавно влиза млад мъж на 22 години – негова по-млада версия.

ТОМА НА 22. Пуснал си я, нали?

Тома вдига глава, поглежда младия мъж, не отговаря. Поклаща глава в отрицание.

ТОМА НА 22. Добре. Знаеш, че не трябва да я пускаш.

Тома се изсмива тихо. Тома на 22 отива до писалището, разравя документите, намира търсеното.

ТОМА НА 22. Още не е подписана. Това е добре.

ТОМА. Защо дойде?

Тома на 22 го поглежда, не отговаря.

ТОМА. За да не пускам записката. Ясно.

Пауза.

ТОМА. Да не слагам подписа си под нея, да не участвам.

ТОМА НА 22. Точно така. Знаеш, че друг път няма.

Тома на 22 отива до креслото със записката в ръка.

ТОМА. Да престана да участвам? Да не слагам днешната дата – 25 януари 1990. Да не слагам най-високия гриф – „Строго секретно, от особена важност“?

ТОМА НА 22. Да, Тома. Можеш да го направиш. И трябва.

Лило Петров (1990, София) учи в 9-та Френска езикова гимназия „Алфонс дьо Ламартин“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ – специалност „Европеистика“ и в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ – специалност „Драматургия“. Дългогодишен звукоорежисьор в Народен театър „Иван Вазов“, музикант, композитор, DJ, а отскоро и сценарист и драматург. Той е част от различни проекти в театъра, киното и музиката. Участието му в постановката на Стилиян Петров

„Невинните“ в Театър 199 отключва интереса му към сценичните изкуства. Преминава през представленията „Колега“, „Импровизирай това“, „Harlem shake“, „Чайка“ на Явор Гърдев и др. Част от екипа на Фортисимо Фамилия, отговорен за образователните програми на Софийска филхармония. Сценарист по образование, Лило Петров пише за филмови и телевизионни продукции.

Тома се засмива скептично.

ТОМА. Обаче грешеш. Нищо не зависи от мен. Записката не е моя, изготви я Нанка Серкеджиева. Впрочем още година и Нанка прави точно три десетилетия начело на Трети отдел. Трети се занимава с картотеката и архивите, ако не знаеш. Записката я изготви тя, а аз трябва да я резолирам и да я пусна към генерала.

ТОМА НА 22. Напротив. Точно това не трябва да правиш.

Тома дръпва записката от ръката на младия си двойник. Чете.

ТОМА. Ти чел ли си я въобще? Слушай. Докладна записка рег. № IV-68. „Усложнената политическа и оперативна обстановка налага някои изменения в дейността по линия на оперативния отчет и архив. Във връзка с това предлагам: Да се назначат комисии с представители от оперативните поделения на ДС, които да прегледат и се произнесат за унищожаването или съхранението на действащите и архивни оперативни дела и агентура. Работните дела да се унищожат. Личните и работни дела на секретните сътрудници – български граждани, да се унищожат. По предложение на оперативните поделения някои от тях се запазват. За унищожените дела да се изготвя формализиран картон-заместител без имената на секретния сътрудник, а само с псевдоним и регистрационен номер. Тези картони се микрофилмират“.

Тома сваля листа.

ТОМА. Може ли да се спре това?

ТОМА НА 22. Разбира се, че може. Ти можеш. И тогава можеше.

ТОМА. Тогава?! Пак ли това? Нищо не можех тогава.

ТОМА НА 22. Напротив, имаше избор. Сега също имаш избор, Тома!

ТОМА. Нима? Избор? Ако се работи по този метод, ще са нужни около 2800 човекодни. На ръководството това му е много – работите с архива трябвало да приключат преди изборите. Налага се усърдната Нанка да измисли нещо. Кого да спра? Ръководството? Усърдието на Нанка?

Тома на 22 се отдалечава.

ТОМА. Защо да ги спирам?

Тома на 22 излиза.

ТОМА. Кажи ми! Не ме оставяй сам! Поне веднъж кажи нещо! Защо въобще идваш?!

затъмнение

ГЛАС / ГЕОРГИ ПЕТРОВ. *(зад кадър) Другари! Преди всичко, благодаря на ЦК на Партията за голямото доверие, което ми оказа, като ми повери тежкия и с историческа отговорност мандат на Главен народен обвинител при Народния съд. Този мандат аз поех с пълното съзнание за тежката отговорност пред Партията и българския народ. Дали съм се отчел за това голямо доверие - не знам! Това ще кажат Партията и народът. Но имам смелостта да декларирам, че аз положих всички усилия, поставих в действие всичките си физически и духовни сили, с които разполагах - за да изнеса с достойнство тежкия мандат и да заслужи доверието на Партията!*

осветление

Тома е седнал в креслото.

ТОМА. Всичко се клати. Всичко, за което толкова хора се трудиха, толкова хора измряха, толкова хора бяха шпионирани, интернирани, измъчвани, осакатявани, осквернявани... Аз така и не повяравах, така и не ги последвах истински, от сърце. Защото в крайна сметка имаше и такива, които вършеха всичко от сърце. Но не и аз. Безскрупулно изблъсках с лакти, тичах напред, въобразявайки си, че мога да избягам от всичко, което се случи, вярвайки, че съм надхитрил дори Партията, сигурен, че аз съм собственият си бог, че всичко ще е наред, стига да продължавам да тичам, да тичам и да блъскам с лакти, с преписки, с дела, следствия, заплахи, убийства. Ето ме. Ето ме, след цялото това тичане. Ето ме.

Изправя се. Козирува.

ТОМА (вика). Тома Томов! Офицер от Държавна сигурност, другари и другарки, Шесто управление за борба с идеологическата диверсия, контрареволуционните, националистическите и други противодържавни прояви в страната!

Бавно отпуска ръката си.

ТОМА. Бягство обаче няма. Нанка е усърдна, ще измисли друг метод. Аз ще сложа резолюция, генерал Семерджиев ще утвърди заповедта, архивите ще изчезнат, всичките хиляди, не, милиони страници, внимателно изписани от държавата през последните 45 години, ще изчезнат безследно. И нищо няма да се узнае за всичко това.

В дъното на сцената се появява Тома на 22.

ТОМА НА 22. Именно затова съм тук. За да не го направиш, за да спреш, за да не участваш повече.

Тома не му обръща внимание.

ТОМА. Ще се появят нови надписи по стените, нови лозунги, ще има призиви за демокрация, промяна и възмездие. Каква демокрация бе, момчета? Какво възмездие? Семерджиев от две години знае, че този момент идва. По-нагоре кой знае откога знаят. Живков вкара Указ № 56 и вие повярвахте в демокрацията. Каква демокрация? Режисирана, оркестрирана до съвършенство от основната мелодия до соловите изпълнения на всеки партиен деец. А те зоват за демокрация. Добре, ето я демокрацията, иде!

Махва с ръка. Осветлението става приглушено.

ОТЕЧЕСТВЕН КИНОПРЕГЛЕД

Градът не умря! Нови и млади бойци поеха неговата защита! Портрети на нови герои и освободители украсиха улиците му! Хората запяха нови песни! След импровизираните сутрешни манифестации цяла София се стече в ранните следобедни часове на всенародния митинг пред съветската легация!

Осветление.

Седнал е в креслото.

ТОМА. Лесно можеш да познаеш кога са задействани обществени настроения, които водят към промяна - започват да циркулират спорадични призиви, лозунги и тем подобни. Забелязали ли сте, че и напоследък се появяват надписи по стените? „Тодор Берия Живков”. Какво точно попадение! Видях друг надпис, доста крив, доста грозен, гласеше нещо от сорта – „на колко години щеше да бъдеш, ако можеше да избираш”. Вървиш по улицата, а грозният надпис те дебне. Капан! Какво правиш, ако ти бъде зададен този въпрос? Как отговаряш, след като си отлагал отговора през целия си живот?

Изважда чаша от писалището, налива си алкохол. Пие.

ТОМА. Всеки човек логично би дал за отговор годините, през които е бил най-щастлив. Ако се хванем за тая логика, моят отговор на въпроса е 14. Най-щастлив бях на 14.

Сяда в креслото.

ТОМА. Роден съм през 1930-а в София. Живеехме на втория етаж в малка, но хубава къща на „Евлоги Георгиев” – мама, татко и аз. Или по-скоро мама и аз, защото той

често отсъстваше. По дела, горчиво отсичаше майка ми, а аз си представях, че баща ми е адвокат или пък съдия. Всъщност беше николапетковист. Преди 1944-та това означаваше, че баща ми беше член на БЗНС „Александър Стамболийски“, което пък означаваше, че е член и на Отечествения фронт. Баща ми и хората около него всячески се бореха с безпратийния режим, с царската власт, впоследствие с регентите, с потъпкването на Търновската конституция, с какво ли още не. Тогава имах бегла представа защо и за какво се бореха. Помня само, че беше важно за баща ми. Помня и среднощния превъзбуден шепот на мама, която се опитваше да откаже баща ми от делото му. Той отхвърляше доводите ѝ със строгия си глас – нямало страшно, царистите нямало да посмеят. Майка ми искаше, не, умоляваше го да се махнем от София заради бомбардировките, заради опасността от затвор, мъчения, смърт, може би най-вече заради мен. В отчаянието си, мама сменяше доводите си, но той оставаше непоклатим. Пътуваше постоянно, „делата“ се местеха според местоположението на Никола Петков, когото властта в крайна сметка интернира през януари 44-та. Баща ми веднага трябваше да тръгне за Свищов. Не търпяло отлагане. Мама го умоляваше да остане, как така през зимата, а детето? Дървата? Парите? Пари ще пращам. За останалото – няма как. Излезе без да се обърне. Майка ми усети, че съм видял всичко, спусна се към мен, започна да ме целува и да плаче, целувка, плач, успокоение, не помня какво ми каза тогава, само тия избърсвани, но постоянно напираси сълзи помня, и опитите ѝ да ме успокои, сякаш самата тя беше спокойна.

Изправя се. Крачи.

ТОМА. Какво щастие, ще попитате, в онези години, в онази обстановка, с онази постоянна заплаха? Не знаеш кой кой е, не знаеш кое правителство ще дойде утре, не знаеш кой ще коли и беси, какво ще стане с войната, дали ще вечеряме? Щастие? Щастие дойде после. Преди това трябваше да премине зимата, която майка ми прекара в постоянни преходи до пощенската станция. Не толкова заради парите, които баща ми все пак успяваше да праща редовно, а за да провери дали не е пропуснал изпращането, дали нещо не се е случило, или пък дали не е изпратил телеграма, че ще се върне. Така мина зимата – от превод на превод. Пощенските записи бяха редовни, мама се успокояваше за ден-два, очите ѝ губеха хроничното си зачервяване, после започваше да чака следващия транш и до получаването му очите ѝ пак се зачервяваха.

Сяда на авансцената.

ТОМА. С последния транш имаше и телеграма – баща ми се прибираще. Мама беше радостна, в очаквания ден сготви, облече най-хубавата си рокля, колко красива беше в нея, колко нежна, ръцете ѝ бързо шаваха по масата, извади най-хубавия сервиз, най-новата покривка, после ръцете ѝ се прехвърлиха върху мен, започнаха да ме гъделичкат, а аз – да се смея, да се смеем заедно, на висок глас, да се смеем, да се смеем, да се смеем.

Пауза.

ТОМА. И тогава пак завиха сирените. Беше последната голяма бомбардировка над София, някъде през пролетта. Мама ме грабна и влязохме във влажното и тъмно мазе. Една бомба уцелила къща на стотина метра от нашата. Баща ми точно се прибирал. Втурнал се да помага – можело да има оцелели. После се оказа, че не било бомба, а неуспешен партизански атентат. Арестуваха баща ми по подозрение за съучастничество, нищо че искал само да помогне. По-късно научих, че още тогава са го измъчвали в ареста, за да разберат, че няма нищо общо със случката.

Изправя се, отива до креслото, сядва.

ТОМА. Пуснаха го сравнително бързо – в началото на лятото. Мама пак сложи най-красивата си рокля, пак извади най-хубавия сервиз и пак започнахме да се смеем. Вечеряхме на най-хубавата покривка, с хубавия сервиз, с неговото посинено лице и нейните все още тревожни и зачервени очи. Толкова въпроси имах, за делата му, за училище, за бомбардировачите, военните действия, Червената армия... Погледна ме строго. И той имаше въпрос – няма ли все пак да вечеряме в спокойствие? Млъкнах. Свали погледа си от мен и продължи да се храни. Баща ми се беше завърнал, а с него и шепотът на майка, който се засилваше с всяка нощ. Със среднощния шепот се появиха и сълзите ѝ, пред които той остана равнодушен. Тя не се отказа – през нощта, когато мислеше, че спя или не я чувам, мама започваше своя вопъл. Било опасно. Детето било малко, без баща ли щяло да расте? Така постепенно, от вопъл на вопъл, поемането на властта от Отечествения фронт стана равнозначно на оцеляването на семейството ми. Така царят и регентите се превърнаха във враг, чиято едничка цел бе да убият баща ми. Така разсъждава едно четиринадесетгодишно дете.

Изправя се, приближава се до ключа на лампата. Изгасва осветлението.

Затъмнение.